
PRILOG 3.
ULOMAK JAKETINA
DIPLOMATSKOG
IZVJEŠĆA

Veliki Gospodar (Sultan)

Sultan Mehmet IV., suvremeni turski car, mladac od 27 godina (kao što je Vašim Ekscelencijama već poznato), sad vlada ovom despotskom monarhijom. On je 1648 u nezreloj dobi od 7 godina uzdignut na taj suverenski položaj i Veličanstvo nesretnom smrću njegova oca, sultana Ibrahima, kojega su udavili vojnici zbog njegovih razvrata, a tijekom svoje malodobnosti doživio je razne nesreće, kako izvanjske tako i unutrašnje, budući da nije manjkalo domaćih pobuna vojski, koje su ga više puta mučile tako da se bojao i za vlastiti život, a ni gubitaka vojski, koje su razbijene, natjerana i skršene od neprijatelja, što je dovelo do toga da se izgubi onaj strahoviti pojam koji je u svijetu postojao o osmanlijskom oružju, koje je prošlih godina zadavalo muke svekolikoj kršćanskoj sili, udruženoj i okupljenoj radi vlastite obrane. On je živio u tom stanju nesreće dok ga sudbina, umorivši se držati ga u smetenosti, nije nadahnula da za Velikog vezira izabere Mehmeda Čuprilića, koji je, očistivši mu kraljevstvo od buntovništva i vodeći njegovo pobjedničko oružje protiv onih naroda Transilvanije, Vlaške i Moldavije, koji su se sa svojim knezovima bili odmetnuli od dužnog posluha Njegovu Veličanstvu, te je vratio kruni stari sjaj i omogućio uživanje suverene vlasti onom velikom apsolutnošću svojstvenom osmanlijskim vladarima, zbog koje se ti podanici klanjaju njihovu žezlu. Potom još više učvrsti njegovu slavu, jer je nakon smrti rečenog Čuprilića, za svoga velikog vezira uzeo njegova sina Ahmeta, koji se zadojen očevim poukama i usavršen u učenju raznih muhamedanskih spoznaja, vladanju posvetio s toliko lakoće i sreće da je idućih godina, stekavši opće odobravanje zbog svojih herojskih vrlina, pridobio naklonost svoga kralja, koji je, vidjevši da ima takvog ministra, uspješnog u svakom vladarskom poslu, poželio skinuti s pleća brige za kraljevstvo prenoseći ih

sve na njegovu razboritost i vodstvo, a sam se sav predavši u lov na uživanja i pohote, te izabra živjeti radije kao rob vlastitih osjetila i podložnik vlastitih nastranih požuda nego kao Veliki gospodar i monarh, dajući da svijet spozna da nije dosta roditi se kao princ da se ne bude podložan slabostima nego da je i knezovima potrebno osloboditi se od poroka s pomoću vrlina, a junačkim se djelima otimati od jarma razuzdanosti, kako ne bi bilo toliki monstrumi nepravde i izopačenosti umjesto heroji i polubogovi, u ime kojih im je svijet iskazivao one časti, koje pripadaju njihovoj najvišoj vrijednosti. Međutim ti su delikatni osjećaji rijetko sačuvani da bi se mogli oduprijeti napadu ponekog otrova, osobito gdje ne djeluje uzda katoličke vjere, koja propisujući norme neprevarljive dobrote udaljava i od vladarskih srdaca svaki nastrani postupak koji odudara od uzvišenosti onoga Veličanstva koja u savršenostima i izvrsnostima treba prepoznati pravu bit svoje sreće, inače se bez te uzde pada na dno rugoba i svake izopačenosti, da se zbog toga većinom vide od tih strasti tiraniziranima osmanlijski vladari, kojima je dopušteno sve što hoće, a nemaju drugoga zakona koji bi suzbio njihove putenosti, pa žive kao žrtve osjetila koja čine da uvijek skliznu s onih staza što ih propisuje istinska vrlina.

U tom stanju raskalašena života, kad sam ja došao na Dvor, nadoh rečenog vladara, koji je sav predan hirovima i razuzdanostima, a malo se bavio drugim radnjama nego se samo brinuo o zadovoljavanju užitaka i zabava, u kojima je nalazio sva svoja zadovoljstva. Stoga Vašim ekscelencijama nemam priopćiti ništa vrijedno, budući da u njemu nema nikakva znaka uzvišenosti ni velikodušnosti, niti ima ikakve odlike kraljevskog stila, kojim bi se prepoznao veličanstvenim i vrijednim poštovanja, budući da se ne odlikuje ni lijepim tijelom ni lijepim izgledom, kako bi barem time nadoknadio nedostatak duhovnih darova. Dapače, suprotno od toga, izgleda sličniji ciganinu nego plemenitom vladaru. Pa iako su mu njegove žene raznim umjetnim bojama dotjerivale lice, ipak nije uspjelo da se na tom tamnom licu ne ističu one prirodene ružnoće koje su bile naznaka one nakaznosti ponašanja koje je provodio s toliko surovosti i bezočnosti. Tako on dakle sada živi sav odan porocima.

Među ostalim svojim neobuzdanim požudama koje svakodnevno provodi s tolikom raspuštenošću najviše se naslađuje baveći se lovom koji mu se tako neumjereno dopada, ne obzirući se na nezgode naroda koji su dužni dolaziti u velikom broju da bi mu služili u toj aktivnosti. Lovom se bavi u svako godišnje doba i u svako vrijeme s nekom crtom neljudske okrutnosti zbog koje ni po naj-

oštrijoj zimi ne odustaje od lova tako da su, dok sam ja bio tamo, mnogi poginuli zameteni snijegom i smrznuti od nepodnošljive hladnoće. Zbog toga je omrznuo svim podanicima koji su, opisujući ga kao okrutnog tiranina, izmislili da je kraljici majci, koja ga je zbog toga grdila navodno odgovorio da se ne može suzdržati od tih lovova, pošto je žedan tuđe krvi i sklon klanju i okrutnostima morao tu svoju žudnju iskaliti na zvijerima ili na ljudima. To su satire koje obično ljutiti narodi govore o zlim vladarima. No on slabo mari za sve to, samo da se ispune njegovi hirovi, pa je zbog toga za svoj najveći užitak izabrao stanovati u Jedrenu, nalazeći to mjesto pogodnim za zabavljanja žuđenim lovom. I tako mu se taj grad toliko sviđa da ga je prošle godine jedva napuštao da bi pošao u Carigrad a da nije bilo upornosti i razboritosti Velikog vezira, koji ga je tamo povukao pod izlikom da opet vidi Dardanele i druge utvrde u marinama na grčkoj strani, zabavljajući ga usput i razbibrigom u rečenim lovovima, tvrdoglavo je ostajao te inače ne bi promijenio mjesto i malo bi mario da čuje molbe kraljice majke i Njegove ekscelencije (Velikog vezira) i svih vezira i dvorskih velikodostojnika, koji su željeli pokazivati sjaj i raskoš svoga vladara i istaknuti njegovu veličanstvenost na ulasku Carigrad pred očima carskog (austrijskog) poslanika, kojega su, nakon što je primljen u Jedrenu* i tu bio u audijenciji Velikog Gospodara, željeli ispratiti u Carigradu, gdje bi mogao bolje vidjeti osmanlijsku moć i nebrojeni Dvor Njegova veličanstva, koji ga je svuda pratio s vojskom. No on je, nakon odlaska spomenutog poslanika u Beč, vidjevši se u Carigradu izvan središta svojih naslada, činio sve da se vrati u Jedrene pa ga je Veliki vezir uz savjet Državnog vijeća jedva odvratio od toga nauma, zapošljavajući ga u lovovima po okolici Čatalja, sela udaljenog pola dana od Maloga mosta, gdje su kraljevski vrtovi. Tu se čitavu zimu zadržao u tim aktivnostima, malo puta je svratio u vrtove Daut paše da se pokaže u Carigradu, gdje nije stanovao, jer je prošloga ljeta izgorio njegov saraj, a još nije obnovljen, iako se gradio s puno sredstava i brige. U to se vrijeme govorilo da se Njegovo veličanstvo nije bavio mišlju o zaključenju mira s Mlecima jer onda ne bi imao izgovora da stoji u Jedrenu i da su ga vojske silile da se vrati stanovati u Carigradu, te da je zato produljivao Kandijski rat. No to je sigurno umišljaj, jer kad bi ga on mogao završiti svojim ugledom ne bi u tom smislu izostala njegova kooperativnost. A to se jasno vidjelo prošle jeseni kad je uz krajnje napore onamo slao gospodina Velikog vezira, koji je stalno upućivao sve zalihe

* Jedrenu ili Drinopolju

koje su bile potrebne za taj pothvat. A Njegovu veličanstvu nije ni bilo potrebe poslužiti se bilo kakvom izlikom da bi prikrio svoje hirove iz obzira prema vojsci, jer su vojske već bile uređene u posluhu i odanosti, zahvaljujući brizi i budnosti gospodina Velikog vezira tako da nije bilo bojazni ni od kakve pobune ili nereda. Stoga, bilo da se htio zadržavati u Jedrenu bilo da je htio lutati drugdje kako bi se zabavio spominjanim lovovima, mogao je to činiti bez opasnosti, jer se nitko nije mogao suprotstaviti njegovim odlukama. Ukratko, da zaključim, on je sav bio lovac te se čini da ne zna činiti ništa drugo nego biti boj sa zečevima i kunićima i drugim šumskim zvijerima, protiv kojih je okupljao brojne vojske ljudi koji su, okružujući čitava brda i ravnice, drekom i vikom, izgonili zvijeri iz njihovih jazbina, pa su nailazeći posvuda na zatvorene prolaze bivale primorane pojaviti se pred njim da bi mu iz žrtvovali lovci koji su mu ugađali. Uza sve to ta zabava Njegova veličanstva ne bi bila nedolična da s druge strane nije prakticirana s toliko bezobzirnosti i neumjerenosti, jer takvu razbibrigu prihvaćaju svi vladari, pošto im je to prigoda gdje mogu iskazati svoju hrabrost i plemenitost u suočenju sa zvijerima, s njima se boriti i pobjeđivati ih, ali ovu utjehu i zabavu u slučaju Njegova Veličanstva ne pripisuju plemenitosti njegova duha nego okrutnosti i lakoumnosti njegova ponašanja, kako sam gore opširnije kazao. U svakom slučaju, kako god to bilo, on to ne propušta ni po suncu ni po kiši, ni po žegi ni po mrazu, dapače uvijek se pobrine za takve zabave, ne gledajući je li ta bezobzirnost porok ili vrlina, samo da ta bezobzirnost služi njegovim požudama. A ne zabavlja se on samo rečenim lovom, koje je pohađao tako životinjski i bezobzirno, nego se nadalje uvježbavajući u svim konjaničkim vještinama, iako to čini veoma neodmjereno i bez kraja. Stoga sa svojim miljenicima igra džilit, trči alku tako da je, stalno se u tome vježbajući, toliko uznapredovao da se danas hvasta da je najbolji turski konjanik. I doista, malo miruje, nego je uvijek u pokretu stalno se pojavljujući i u svečanim i u privatnim jahačkim priredbama, i po gradu i po selu, a ponajviše inkognito. Stoga se ovaj njegov nemir pripisivalo nekoj melankoličnoj sklonosti koja ga je tištala i nije mu dala da stoji na jednome mjestu, pa su to obrazlagali time da je malo ćaknut na oca. Iako se inače po životu ne prepoznaje kao nesklapan, želim vjerovati da taj nemir potječe više od hira nego od ludila, ali i malenu mrlju na sjaju vladara svjetina obično prikaže kao ogromnu rugobu.

U promatranju njegovih navoda moglo bi se kao najbitnije zlo zapaziti da je bio veoma lakom i puten. Lakom: da je inzistirao na uštedama čak i napojnicama i milosti-

njama koje je udjeljivao narodu prigodom konjaničkih priredaba, koje je davao posjećujući mošeje, dajući ih u novčićima jaspri, ne u cekinima, kao što su običavali njegovi prethodnici, a i to uz veliku škrtost i sitničavost. Puten: da ga se zapažalo po odurnim porocima, u čemu se toliko razotkrio da je i u svečanim konjaničkim priredbama uza se vodio jednog mladića, svoga miljenika, zvanog musahip, po imenu Mustafa Kulolji, kojega je nedavno uz najveću svečanost unaprijedio na čast vezira Porte, prikrivajući taj porok autoritetom primjera sultana Murata IV, čije je stope navodno htio slijediti, a koji je tako unaprijedio Sinanovića, svoga silihtara. A da bi taj dojam više učvrstio u narodnom vjerovanju, izabrao je 34 djetića, sjajno odjevena i s perjanicama, koji su ga pješice pratili na svim konjaničkim priredbama, idući uz njega kao što je činio i rečeni sultan Murat nakon pobjedničkog i trijumfalnog povratka iz Babilonije. On sad među drugim ženama koje priznaje kao svoje miljenice drži u milosti jednu koja potječe od hasećija, za koju kažu da je s Kandije, dok drugi kažu da je iz Ugarske, koja mu je prije nekoliko godina rodila jednoga sina po imenu Mustafa. Toj je predao Dvor i tretira je kao kraljicu pa je vodi sa sobom kamo god ide, ne toliko što bi mu bila poželjna samo radi ljubavi, koliko zato što mu je rodila toga sina, prema kojemu se pokazuje veoma privrženim. Malo se unosi u stvari koje se tiču carstva i vladanja, pa sve ovisi o savjetima Velikog vezira zbog velikog uvažavanja njegove mudrosti, kojega tako voli da to narode navodi na vjerovanje da ga je začarala vezirova majka pa da je zato s toliko dobrohotnosti uvijek surađivao na njegovu promaknuću. Kad se promatraju njegovi dekreti i naredbe osjeća se da je veoma strog, pa gdje god nađe bilo koga tko šmrče burmut, što je prije nekog vremena on zabranio, lišava ga života.

Gospodin dell'Haya, poslanik francuskoga kralja

S francuskim poslanikom gosp. dell'Haya i Vantelay, također sam održavao prijateljstvo, a premda nisam propustio nikakvu dužnost iskazujući mu poštovanje, on mi ipak nije uzvratio posjet, a razlog je bio taj što se informirao da to nije bio učinio ni carski (austrijski) poslanik, a engleski to nije ni činio. Pa tako, da se ne bi pokazao nižim od njih, nije to ni on učinio, tim više što se hvastao da je njegov kralj car Francuske, pa ga je nazivao tim uznositim nazivom. A Vaše ekscelencije trebaju znati da je taj gospodin veoma tašt i lakomisen pa se zanosi izvjesnim

tlapnjama o polumjesecu, pa se stoga sa svojim bezočnostima zaletio kod Velikog vezira tako da je jako posramljen te dobio udaraca, što mu je zatim otvorilo mozak da bude manje uznositi kad razgovara s Turcima, premda je i bez toga morao dobro znati, jer je to ranije naučio kad je u vrijeme dok je poslanik bio njegov otac, bio bačen u dno jedne kule u Jedrenu od staroga vezira Mehmed-paše Čuprića, koji ga je tako zlostavljao jer nije znao odmjeriti vlastiti status nego je govorio i brbljao više nego je priličilo vremenu i mjestu. Ukratko, kako ovaj put nije mogao s Velikom vezinom dogovoriti ništa osim što je ubacio neke nove članke u kapitulacije, koje je htio obnoviti, a taj je predmet bio propušten zbog teškoće na koju je naišao u vezirovu raspoloženju, umišljao je da će nakon vezirova odlaska s Dvora s vojskom, sve lakše srediti s gospodinom kajmakamom koji bi ostao umjesto njega. Stoga se radi pregovora o tome pobrinuo da dođe u Jedrene i ponio raskošne darove, ali ni tako nisu sređene njegove tlapnje, pošto je gospodin kajmakam, uz isprike da on ne može učiniti ništa drugo, njegove zahtjeve uputio Velikom veziru, od kojega se, ne mogavši u svoju korist ishoditi ništa drugo, vratio u Carigrad sa zastavom u vreći, zadovoljivši se jedva sa starim kapitulacijama, a da mu nije pridodana nikakva novina

U Jedrenu, kad sam mu ja izrazio dobrodošlicu, zahvaljujući reče dragomanu da ćemo se vidjeti. Kako poslije toga nije dolazio vjerujem da je pretendirao da bih ja trebao iznova posjetiti njega, ali ja nisam htio slabiti javni ugled kad je on prema meni učinio taj propust, uslijed čega je u času moga odlaska iz Carigrada, kad mi je s Fornettiem, svojim dragomanom poželio sretan put, a kad ga je u Jedrenu poslao k meni da se oprostiti na polasku u Carigrad, požalio sam mu se što je htio pokazati da mu je moje prijateljstvo bilo teško, kad s uobičajenim ceremonijama nije htio uzvratiti moju uslužnost. Dapače, da bih više istakao taj njegov propust dao sam da mu preko osoba njegova povjerenja dopre do ušiju da bi mu službenici Vaših ekscelencija uskratili posjete, koje su obavljali iz čiste uljudnosti a ne iz drugih razloga, ako bi on zaboravljao na vlastitu obvezu na reciprocitet tih ceremonija, kojima je trebao u svim okolnostima uzvratiti. Ne zadovoljivši se ni tim radnjama u tako važnom predmetu, odlučivši učiniti sve što je moguće da se isprave rečene zloporabe, tako štetne za javni ugled, u vrijeme dolaska mojih nasljednika s njima sam se složio da mu, kad ga posjete, pri iskazivanju poštovanja naglase kako veoma drže do milosti njegove ekscelencije i da su, s obzirom na njegovu ljubaznost i dobrohotnost bili sigurni da će ih on ovaj put uz iskaze naklonosti i uobiča-

jene recipročnosti htjeti uvjeriti da mu prijateljstvo Vaših ekscelencija nije bilo teško, dok je odanost koju oni iskazuju Njegovu Najkršćanskijem veličanstvu i srdačno poštovanje prema svim njegovim predstavnicima zaslužuju da budu rado primljeni uz učinke iskrenog uzvraćanja i žive naklonosti. Ovaj način ponašanja koji smo suglasno pretpostavili, postigao je cilj i pokazao se učinkovitim, jer je spomenuti gospodin, dobro shvativši ove pojmove uz ono što sam mu ja prethodno dao razumjeti, a vjerujući da su to i osjećaji Vaših ekscelencija, sad posebno sugerirani rečenoj gospodi poklisarima, da ne izgube ove izraze poštovanja, koji mu pored svega služe na čast, htjede uzvratiti im osobni posjet, ispričavajući se za prošle propuste i priznajući se posramljenim što nije ispunio svoju dužnost prema meni, od kojeg je primio posebnu ljubaznost naklonosti i uvažavanja spram svoje osobe. Ukratko, pošto je ovaj put dostatno razumio da ministri Vaših ekscelencija nisu zanemarili inat časti koju su s pravom od njega očekivali, budući da je dužnost voditi posebnu brigu za ugled, da on ne ostane okrnjen ni napadan od bilo koga pod bilo kakvom izlikom, nesumnjivo će se ubuduće nastaviti dobra bliskost s našima i u svim će se prigodama uz izvrsno uzvraćanje dati prepoznati kao ljubazan Francuz i pravi prijatelj Vaših ekscelencija i Vaših ministara.

Poslanik engleskoga kralja

Engleza, koji lošim primjerom jest uzrok rečenih propusta, nisam posjetio, jer sam opazio da mojim prethodnicima, koji su kod njega bili dva puta nije uzvratio osobni posjet. Dao sam međutim da se s njim obave razgovori u tom smjeru, ali poslije nije uslijedilo drugo, jer je obećavao da će mi udovoljiti i iskazati veće počasti nego što je iskazivao drugima, samo ako prije posjetim njega nego francuskog poslanika, što mi se iz više razloga učinilo da ne bih smio učiniti, tim prije što sam se nadao od Francuza dobiti uzvratni posjet kad ja budem posjetio njega, budući da mi je gore spomenuti Fornetti natuknuo da je Najkršćanski kralj dao striktnu upute da ostvari bliskost s ministrima Vaših ekscelencija, prema kojima se ta kruna priznavala u obvezi zbog ljubaznosti koju ste Vi iskazali onome plemiću koji je toj kruni nosio pisma iz Beograda po mojoj preporuci za poslove toga poslanstva. Ja sam dakle s rečenim Englezom postupio tako i daj Bože da se s njime ovih proteklih godina nije postupalo s učestalošću tih posjeta bez uzvraćanja na iste, jer drugi javni predstavnici ne bi umnažali takve nepriličnosti koje će sigurno ostati u praksi kod

svih ako Vaše ekscelencije ne narede svojim poklisarima da ga ubuduće ne posjećuju, ukoliko ne budu sigurni i ako im on unaprijed ne obeća da će im on osobno uzvratiti te posjete, jer ako ih inače budu umnažali, izgleda da ćete pristati na štetu vlastita ugleda, pokazujući svijetu da pristajete biti tretirani s formulama i ceremonijama koji su se rabili spram podanika i privatnih osoba, koje nisu imale nikakav značaj javnog dostojanstva.

Markiz Durazzo, poslanik Republike Đenove

Na osmanlijskom se Dvoru iznova pojavio gospodin markiz Giovanni Agostino Durazzo, izvanredni poslanik Republike Đenove, osoba koju odlikuje osobita razboritost i ljubaznost. On je, došavši prije nekoliko godina u Carigrad s gore spomenutim carskim poslanikom pretvarajući se da je s njim došao privučen radoznalošću da vidi svijeta, dobio prigodu s naložima svoje Republike, posredstvom Panajota potajno sklopio prijateljstvo i trgovinu svoje nacije s Turcima. Vrativši se potom u Đenovu pa iznova poslan na Portu na položaj spomenutog dostojanstva, donio je kralju i sveukupnom Dvoru veoma raskošne poklone i darove, kao što sam taj put pisao Vašim ekscelencijama sa svim pojedinostima, primljen je s najvišim počastima, pozivan na gozbe i dobro tretiran od svih velikodostojnika Carstva, koji su mu za inat francuskom poslaniku priređivali ove iznimne dočেকে, jer je francuski poslanik, uznoseći se taštım i lakomislenım riječım, prosvjedovao kod gospodına kajmakama, izjavljujući da želi otići u Francusku i da mu je tako naredio njegov kralj, ako Veliki gospodar prihvati đenovsku trgovinu i primi njihova poslanika, čiji je dolazak, govorio je, smjerao na štetu trgovine francuske nacije. Turci su se tim ispraznostima izrugali i nadasve ih prezreli. Ukratko, kad je gospodin markiz prvi put došao s carskim poslanikom u Carigradu je viđen, došao je k meni posjetiti me u svojstvu privatnog plemića, u što se taj put ubrajao, a ja sam imao priliku, postupajući s njım ljudski i dobrohotno, da bih s njım sklopio dobro prijateljstvo, iako nisam držao uputnim uzvratiti mu posjet, znajući da se javni predstavnici nisu toliko spuštali do privatnih osoba. Uza sve to, da bih mu pokazao da mi godi njegova ljubaznost, sljedećeg sam dana poslao dragomana da ga posjeti i da mu u moje ime bude na usluzi, uz zahvalu za naklonost i uvažavanje koje je iskazao mojoj osobi i uz potvrdu moje spremnosti da mu budem na usluzi, što sam mu prethodno ponudio za sve prigode njegove službe. Ta mu se uslužnost veoma svidjela tako da je izričito izjavio da se priznaje ob-

vezanim na još veći znak za naprijed rečene usluge. No ovaj drugi put, kad je došao na spomenuti položaj poslanika, ja sam sa svojim nasljednicima, u skladu s uobičajenim stilom svjetskih ceremonija, pošao prvi iskazati mu počast i primio nas je s dobrodošlicom velike čovječnosti i ljubaznosti, uzvraćajući nam idućih dana osobno posjet, gdje smo uz recipročne ceremonije i iskaze poštovanja imali prigodu prisjetiti se staroga prijateljstva i saveza koji je nekoć postojao između dviju Republika protiv Mlečana, i jedni drugima zajamčili nastavak istog djelovanja, koji će uvijek biti nepromjenljiv u korist uzajamnih i zajedničkih interesa. Ove su službe uslijedile na zadovoljstvo objiju strana a poslije nekoliko dana gospodin markiz, obavivši svoje funkcije u Jedrenu i ishodivši isprave o povlasticama i kapitulacije s kraljem, oprostio se od Dvora i krene u Carigrad, odakle se zatim vratio u Đenovu, prije toga ostavivši ovdje umjesto sebe gospodina Sinibalda Fieschi s naslovom rezidenta Republike, kojemu sam ja još pravodobno, dok je on sa rečenim markizom bio u Jedrenu, čestitao, prateći s njim posredstvom mog dragomana ceremonije vezane za navedenu službu dok mi je on recipročno zahvalio preko svoga, a da među nama nisu uslijedili drugi posjeti. Razlog tome bilo je to što ja nisam htio poći prvi k njemu, ne držeći to prikladnim svom rangu i ugledu Vaših ekscelencija i znajući da su poslanici uvijek imali prednost pred svim rezidentima prigodom bilo koje ceremonije. Ukratko, spomenuti je gospodin bio zadovoljan s poštovanjem koje sam mu iskazao, ne pretendirajući na drugu uslugu. A siguran sam da neće propustiti ubuduće u svim prigodama prijateljski svratiti poklisarima Vaših ekscelencija i prvi ih posjetiti, jer taj put neće imati nikakva povoda za bilo kakav inat, jer su i kod jednakih u vrijeme dolaska svi dopuštali navedenu prednost za izraze dobrodošlice. Glede ostaloga mogu reći samo to da je spomenuti gospodin uglađena osoba, a što se tiče otmjenosti nimalo ne zaostaje za markizom. Zato će ministri vaših ekscelencija moći s njime održavati dobro prijateljstvo, jer će u njemu u svim prigodama iskusiti učinke iskrenosti, povjerljivosti i srdačne odanosti za naše stvari.

...

Presvijetla i preuzvišena gospodo

14. dana tekućega mjeseca stigli smo ovdje u Trnovo, seoce dva i pol sata udaljeno od Arsa odnosno Jenjičara, gdje zbog skučenosti mjesta ni uz mnoge molbe upućene gospodinu kajmakamu nije bilo sreće da se smjestimo, budući da su se tu jedva uz Velikoga Gospodara (sultana)

smjestili samo veziri s Porte i glavni ministri s pola njihovih dvorjana, a svi drugi kad se smračilo u okolnim selima i drugim mjestima u okruženju, i do četiri dana odavde. Prvi dan poslije dolaska, da bismo prosljedili sa započetim poslovima i učinili ono što su nam naložile Vaše ekscelencije, poslali smo naše dragomane čehaji njegove ekscelencije (Velikog vezira), da ga zamoli za odobrenje audijencije kod paše, s tim da nas još obavijesti i je li došao kakav odgovor sa Kandije u svezi s pristaništem u Draču, pošto je proteklih dana u više navrata poslije skator-baše dolazilo više osoba kod Velikog vezira. No umjesto da dobijemo tu audijenciju i kakav povoljan odgovor glede navedenih poslova, dragomani su se vratili pritisnuti prijetnjama i pogrdama, jer je čehaja, srdit što se još nije pojavljivao harač, počeo koriti ih nazivajući ih čafirima, mutežima i lažovima, ne dopuštajući im prijetećom rukom da reknu i najmanju riječ kako bi ispričali kašnjenje, nego ih je otjerao.

Sljedećeg jutra po nalogu kajmakama k nama je jureći na konji došao jedan čauš naređujući nam da odmah donesemo harač, dodajući, ako on nije spreman da je baša tražio dragomana da ga bez odgode pošaljemo s njime da mu se predstavi, jer je bio jako rasrđen. Tako je učinjeno. A kad je dragoman došao pred pašu, upitan je veoma ljutito gdje je harač, a kad mu je rečeno da novi poklisari nisu stigli, odgovorio mu je. "Bre čafire, bre glupane, zar mi nisi rekao kad smo bili u Serešu, da su taj put trebali biti u Sofiji, iako se ta isporuka trebala obaviti u kolovozu. Tako ste imali drskosti lagati u mojoj nazočnosti? Gdje se sada nalaze, što se s njima dogodilo?" A kad mu je odgovoreno da smo mi uputili kurira da ih obavijestimo kojega se puta trebaju držati da bi slijedili kralja, no kako još nismo dobili odgovor, vjerovali smo da nevješti kurir nije stigao do Sofije, a da su oni obično prosljeđivali prema Jedrenu da bi slijedili Njegovo veličanstvo pošto nisu znali kojim putem trebaju doći ovamo. Kad je čuo spomen Jedrena raspalio se kao vatra na još veću srdžbu, skačući od bijesa i vičući: «Snovali su dakle okrenuti kralju leđa pa poći drugamo? Jesu li možda slijepi kada sav svijet zna gdje se nalazi Njegovo veličanstvo i kojim se putem ide da bi ga se našlo, oni ga idu tražiti mimo puta u Jedrenu? Napolje, odmah recite poklisarima da odmah nekoga upute za njima da leteći stignu ovamo, jer ću vas inače naučiti kako se mora postupati s ovim carstvom, i tako ga bijesan otjera. Mi smo te pojedinosti čuli uz veliko poniženje, u strahu da se paša drugi put, kad se izbezumi, ne vrati na prijašnju zlobu. Ali smo odmah poslali Radula s pismima da rečenu gospodu potakne da požure s haračom. Ovdje se ne

šale, od ovih zapovjednika drhti svijet i treba se prilagoditi njihovoj čudi.

PRILOG 3.
**Ulomak Jaketina
Diplomatskog
izvješća**

.....
.....
Hasan aga, musahipov ćehaja izgubio je milost svoga gospodara i lišen je svoga položaja, a na njegovo je mjesto uzet onaj što je bio kajmakam u Beogradu kad je Ser Martolica Crijević bio poklisar kod Velikog vezira.

Tako je i na Kandiji uslijedila smjena Ibrahim ćehaje Njegove ekscelencije (Velikog vezira) kojemu je dana dužnost beglerbega od Alepa. I teftedar i janjičarski aga su mazul (smijenjeni).

.....
.....
Trново kod Jenjičara, 20. listopada 1668
Najodanije sluge Vaših ekscelencija
Jaketa Dživa Palmotić i Nikolica Dživa Bunić,
poklisari

Prijevod s talijanskog: Ante Šoljić

*Tekstovi J. Palmotića Dionorića preuzeti iz
Acta SMM, XVII, br. 1842/11*

